

Povjesničar i pravni stručnjak **ddr. Miljenko Brekalo** govori o političkoj situaciji u BiH te nastojanjima prekrajanja Daytonskoga sporazuma

Marino Erceg

Ni u ljetnim mjesecima iz fokusa javnosti ne izmiče neriješeno hrvatsko pitanje u Bosni i Hercegovini, kao i problem višegodišnjih pokušaja prekrajanja Daytonskoga sporazuma na štetu Hrvata. Logikom Daytonskoga sporazuma, kojim su okončana ratna zbivanja devedesetih, Hrvatska, kao jedna od njegovih supotpisnica, itekako je pozvana »mišletati se« u unutarnja pitanja BiH, posebno ako se pod krinkom tzv. građanske opcije Hrvate od konstitutivnoga naroda prevara u nacionalnu manjnu. Zato se opstojnost Hrvata u BiH itekako tiče građana Republike Hrvatske, pokušali su i ne tako davni pokušaji za ustavljanje projekta gradnje Peleškoga mosta, koji su inicirali upravo zagovornici »građanske BiH«. Što Hrvati u BiH znače za Hrvatsku u diplomatskom i geopolitičkom smislu, za Glas Koćica pristao je analizirati dvostruki doktor znanosti, povjesničar i pravni stručnjak i osječke podružnice Instituta **»Glas Koćica«** Miljenko Brekalo.

Započnimo s načelnim pitanjem. Zšto je u diplomatskom i geopolitičkom smislu građanima Republike Hrvatske važna konstitutivnost i općenito snaga Hrvata u BiH?

● Bosna i Hercegovina druga je domovina hrvatskoga naroda, gdje je on u formalno-pravnom smislu konstitutivan narod, ali stvarnost na terenu znatno je drugačija zbog poslijeratne politike dijela bošnjačkih političara koji pod svaku cijenu nastoje nametnuti političke procese koji vode prema iseljavanju Hrvata s njihovih višestoljetnih ognjišta. Kao što je poznato, Hrvati predstavljaju apsolutnu većinu u zapadnoj Hercegovini i jugozapadnoj Bosni, na područjima koji izravno graniče s Republikom Hrvatskom, gdje je njezin državni teritorij najuži. Važnost opstanka Hrvata na tom području došla je do izražaja u Domovinskom ratu, kada su Hrvati u značajnoj mjeri sprejčili amputaciju hrvatskoga državnoga teritorija i izlazak pobunjenih Srba i JNA na ladanjsko more, odnosno cjelovitu okupaciju Dalmacije. Međutim, potrebno je napomenuti da Hrvati u BiH žive i na području istočne Hercegovine, središnje Bosne i Bosanske Posavine, gdje nakon Daytonskoga rata više ne predstavljaju većinu, ali je važan njihov doprinos u obrani suvereniteta i teritorijalnoga integriteta Republike Hrvatske i BiH.

Akademik Vlado Majstorović i ja uredili smo zbornik radova s Međunarodne konferencije »Posavina u obrani suverenosti i samostalnosti Bosne i Hercegovine«, koja je održana u siječnju 2020. u Orašju. Sažetak zbornika nedvojbeno upozorava na veliku ulogu Hrvata s toga područja u obrani BiH, kao i sprečavanju ulaska pobunjenih Srba i JNA u Hrvatsku na području Zapunje. Potrebno je istaknuti da su se u prvim počecima Domovinskoga rata, na području Bosanske Posavine događale najteže borbe s najvećom ratnom dinamikom i intenzivnom borbenim djelovanjem hrvatskih oružanih snaga protiv dijela pobunjenih Srba i JNA u BiH. Bosanska Posavina nalazi se na prostoru gdje je Srbija izravno graničila s okupira-

Biografija Miljenko Brekalo rođen je 1962. godine u Osijeku. Doktorat iz područja pravnih znanosti stekao je na Pravnom fakultetu u rodnom gradu, a doktorat iz povijesti stekao je na Sveučilištu u Mostaru. Objavio je više knjiga, 70-ak znanstvenih radova, nastupao je i uredio mnogobrojne knjige, članke i zbornike s međunarodnih skupova. Fokus znanstvenog interesa prof. ddr. Brekalo je na Domovinskom ratu te na temama iz hrvatske pravne i političke povijesti 20. stoljeća. Stekao je zapise kao znanstveni savjetnik u **Institutu društvenih znanosti »Ivo Pilar«**, gdje je vodio Područnoga centra Osijek. Kao vanjski prodavač svoje znanje studijskim pravnici na više hrvatskih sveučilišta i veleučilišnih institucija. Dobitnik je desetak nagrada i priznanja za istraživački rad.

»Građanska Bosna i Hercegovina put je u tiraniju«

»Bosna i Hercegovina druga je domovina hrvatskoga naroda, gdje je on u formalno-pravnom smislu konstitutivan narod, ali stvarnost na terenu je znatno drugačija zbog poslijeratne politike dijela bošnjačkih političara«

nim dijelovima Republike Hrvatske, zbog čega su pobunjeni Srbi i JNA imali neograničeno logički potporu u neutralizaciji, borbenoj tehnici i logistici. Zbog toga je pred braniteljima i nositeljima civilne vlasti bila odgovorna i složna zadaća organizirati obranu, gdje su Orašje i okolna sela ostali jedina neosvojena hrvatska enklava tijekom Domovinskoga rata u Bosanskoj Posavini. Tijekom velikosrpske agresije nacionalna struktura pučanstva na području Bosanske Posavine radikalno je promijenjena u korist pobunjenih Srba, proterano je više od sto tisuća Hrvata u Republiku Hrvatsku i treće zemlje, što može biti velik sigurnosni problem za Republiku Hrvatsku u budućnosti.

Dakle, nitni teza o narodnoj agresivnoj politici Hrvatske u vrijeme Franje Tuđmana, što često možemo čuti od lijevoa političkoga spektra, ne drži vodu...

● Lijevi politički spektar nije tvorca teze da je Tuđman provodio nacionalističku politiku prema BiH, to su izjavili pojedinci koji se žele prikazati kao lijevčari, a u stvarnosti su jagonostigličari ili u značajnoj mjeri pobornici velikosrpske ideje. Svima je zajedničko da su bili rezidenti bivšega sigurnosnoga sustava SFRJ, naročito vojne službe KOS-a. Opravdano se postavlja pitanje koliko su oni danas distancirani od sigurnosnoga sustava usljedne Republike Srbije, koja politički potpuno nastoji diskreditirati oficijelnu politiku RH bez obzira na politički blok kojemu ona pripada. S druge strane, postoji znan broj političara lijeve provenijencije koji aktivno podupiru Hrvate u BiH. Svijetli je primjer aktualni predsjednik Republike Hrvatske koji se uvijek afirmativno postavio kada su bile krizne situacije za Hrvate u BiH. Isto tako, bivši političar lijeve provenijencije, danas ustavni sudac dr. Mato Adžević, došao tiz godina u svojoj znanstvenim raspravama, znanstvenim člancima i knjigama na znanstvenoj razini upozorava na nedopustiv ustavno-pravni položaj Hrvata u BiH, što dokazuje i njegova recentna knjiga »Posavina u obrani konstitutivnosti Bosne i Hercegovine«, koja je ove godine izašla u izdanju Instituta »Ivo Pilar«, a ja sam joj urednik. Vašan Adževićev doprinos je i njegova prijalna knjiga »Hrvatska zajednica Hercegovina i (pre)ostroj Bosne i Hercegovine«, koju sam recenzirao. Dakle, Hrvate u BiH podupiru i lijevi i desni, odnosno sve hrvatske političke opcije gdje je HDZ imao dominantnu, ali ne i inključivnu ulogu.

Je li hrvatska vanjska politika glede pokolaja židova i puzečkih rezirija Daytonskoga sporazuma nekohherentna?

● Hrvatska vanjska politika u znatnoj mjeri zapka u mjestu kada su u pitanju Hrvati u BiH, oni koji kreiraju njezinu strategiju moraju u prvi plan staviti Hrvate. S druge strane, moraju se fokusirati na hrvatsku dijasporu koja ima velike značajnosti, gospodarske i ine potencijale koje treba staviti u funkciju izgradnje moderne hrvatske države, što dosada nije bio slučaj. Ne smije konačan cilj biti članstvo u EU-u, odnosno politika podlaženja političkim oljevnima iz Bruxellesa, koji vrlo često pogoduju razvijenim članicama EU-a. Treba pogledati što Mađarska čini prema svojim sunarodnjacima u Hrvatskoj, Srbiji i Rumunjskoj. Treba usporediti što su Mađari, a što Hrvati povukli iz financijskih fondova EU-a. Mi kaskamo u odnosu na njih, a neke

njihove modele mogli bismo preslikati na hrvatski nacionalni korpus u BiH. Pomoć na kulturnom, znanstvenom, gospodarskom i nekom drugom planu Hrvatima u BiH ne ugrožava druga dva konstitutivna naroda te nije protivna pravnoj strukturi EU-a.

Koliko su realne zamisli o integraciji BiH u EU kao modelu rješavanja hrvatskoga pitanja u BiH?

Što za Hrvate znači »građanska BiH«?

Postojeći ustavno-pravni status BiH je neodrživ, svaka politička inicijativa dobro je došla, ona ide u prilog Hrvata da se izbore za svoju konstitutivnost i ravnopravnost, što sada nije slučaj. Smatram da je BiH nužno konfederalizirati ili federalizirati, pri čemu će dva tri konstitutivna naroda i manjine ostvariti punu demokraciju, odnosno mogućnost ravnopravnosti u kreiranju unutarnje i vanjske politike BiH, što zbog koncepta bošnjačke politike o stvaranju tzv. građanske BiH nije slučaj. Naime, ovaj bošnjački koncept je put u tiraniju, gdje bi Bošnjaci trebali postati dominantan narod, svima koji se lobe razumiju u geopolitiku »ex Jugoslavije« to je izvorno jamo. Zbog takve bošnjačke politike, Hrvati, djelomično i Srbi posljednjih dvadeset godina bilježe negativne demografske trendove, velik broj mladih je iselio, što ima izravne refleksije na gospodarske trendove na područjima gdje Hrvati žive.

● Eventualnim ulaskom BiH u Europku uniju bit će situacija za Hrvate gora, postojeća situacija bit će politički konzervirana bez mogućnosti artikuliranja esencijalnih političkih interesa Hrvata, njihova konstitutivnost ostat će samo misaona imenica u političkoj areni EU-a.

Kakav je apertito utjecaj međunarodnih silnica na BiH i može li tako izmisliti neslužbena država opstati bez međunarodnoga pritiska? Osim ruske i američke politike, kakav utjecaj na BiH mogu imati Rusija i Kina, kao i geopolitički igrači koji na tom prostoru nisu bili prisutni u vrijeme potpisivanja Daytonskoga sporazuma?

● Međunarodni politički čimbenici koji kreiraju političke procese u BiH primarno dolaze iz Turske i Rusije, a SAD i EU u znatnoj mjeri politički su distancirani. Realna je opasnost, ako se zadržati sadašnja politička par-pozicija, da BiH do krajnjih granica postane disfunkcionalna država u kojoj ne će biti pravne i svake druge sigurnosti za Hrvate i pojedine nacionalne manjine. Naime, evidentna je politička hegemonija Bošnjaka, zbog toga ne treba čuditi činjenica da Milorad Dodik planira održati referendum temeljem kojega bi stvorio pravnu osnovu za odčepljenje Republike Srbije. Međunarodni politički čimbenici trebaju biti svjesni činjenice da ozbiljno treba revidirati Daytonski sporazum, odnosno BiH treba presuditi u saveznu državu gdje će savezna vlada biti nositelj suverenosti,

a vlade konstitutivnih jedinica u federaciji trebale bi imati ovlasti neovisno o federalnoj vlasti. To je jedini model opstanka BiH, sve drugo vodi u raspad državne zajednice ili, u najgorem slučaju, u novi rat...

»Eventualnim ulaskom BiH u Europku uniju, situacija za Hrvate bit će gora, postojeća situacija bit će politički konzervirana bez mogućnosti artikuliranja esencijalnih političkih interesa Hrvata, njihova konstitutivnost ostat će samo misaona imenica u političkoj areni EU-a«

»Međunarodni politički čimbenici trebaju biti svjesni činjenice da ozbiljno treba revidirati Daytonski sporazum, odnosno BiH treba preuditi u saveznu državu gdje će savezna vlada biti nositelj suverenosti, a vlade konstitutivnih jedinica u federaciji trebale bi imati ovlasti neovisno o federalnoj vlasti. Sve drugo vodi u raspad državne zajednice ili u najgorem slučaju u novi rat«

Što konkretno znače ruski i turski utjecaji? Je li pasivnost EU-a prema BiH povezana s potencijalnim turskim ucjenama glede migrantskoga pitanja?

● Ruski predsjednik Vladimir Putin i turski predsjednik Recep Tayyip Erdoğan vrlo su pragmatični, lukavi i odlučni političari koji su spremni poduzeti radikalne političke poteze, pa čak i upotrijebiti oružane snage prigodom postizanja svojih političkih ciljeva. Posljednjih godina bilježimo njihovu blisku političku suradnju, naročito nakon što se Rusija umiješala u građanskom ratu u Siriji. Rat u Siriji doveo je do izbijanja izbjegličko-migrantske krize, pri čemu je Turska postala jedan od odlučujućih političkih čimbenika. Erdoğan je izvorno iskoristio krizu ucjenjujući Europku uniju od koje je dobio znatna financijska sredstva za izbjeljavanje izbjeglica. S druge strane distancirao se od SAD-a, a distanca se posebno pokazala prilikom kupovine ruskoga raketnog sustava S-400. Naime, treba imati u vidu da Erdoğanova vanjska politika počiva na neosmanizmu, prema kojemu Turska treba zadržati ili širiti ono očajati svoju prisutnost u zemljama koje su bile dijelovi bivšega Osmanskoga Carstva. Upravo ta činjenica ide u prilog kreatorima bošnjačke politike koji su protiv federalizacije ili konfederalizacije BiH; osokljeni turskom političkom i financijskom potporom, zagovaraju koncept građanske države, pri čemu bi bošnjačka uloga bila dominantna s tendencijom demografskoga pada druga dva konstitutivna naroda, naročito Hrvata kao najmanjega naroda. Nadalje, Rusija i Turska su pronalili zajedničke političke interese u Siriji, a postoji realna opasnost da se to dogodi i u BiH. Opće je poznata činjenica da u Republici Srpskoj vrlo često burave ruzni ruski politički eksperti koji potome obvezatno uključuju političke mentore iz Beograda, svakodnevno smo svjedoci te političke simbioze toga pravoslavnoga političkoga trojstva.

Kada smo dogovarali ovaj intervjue, spomenali ste i projekt u Mostaru u kojem sudjelujete. Možete li nam iz čitateljima kazati nešto više o tome?

● Prema uzoru na odradjeni projekt »Pax Croatorum – narušene vrijednosti Domovinskoga rata« koji sam zajedno s članovima Udruge hrvatskih domoljuba (članovi isključivo dragovoljci Domovinskoga rata) proveo na sedam sastavnica Švedske (Lita i L. Strommayera u Oslječu, planiram provesti u jesenskom semestru ove godine na Švedskulitu u Mostaru sličan projekt. Projekt nosi naslov »Pax Croatorum – konstitutivnost Hrvata u Bosni i Hercegovini« koji će provesti **instituti društvenih znanosti »Ivo Pilar«** - Područni centar Osijek u suradnji s pojedinim sastavnicama Švedskulita u Mostaru. Cilj je projekta prikupiti znanja i stavove mladih na Švedskulitu u Mostaru o konstitutivnosti, odnosno doznati što oni misle gdje je ulaz iz postojeće političke situacije koja ide na štetu hrvatskoga nacionalnoga korpusa u BiH. Studenska populacija izabrana je iz razloga što je riječ o mladim ljudima koji su rođeni nakon Domovinskoga rata u BiH, koji nisu opterećeni nikakvim predrasudama. Drugim riječima, planiramo doznati na koji bi način oni kreirali demokratske političke procese koji bi doveli do ravnopravnoga suživota dva tri konstitutivna naroda i nacionalnih manjina, što danas nije slučaj u BiH. Rezultate istraživanja obradit ću u obliku knjige, kao što sam to učinio u prethodnom projektu koji je financijski podupelo Ministarstvo hrvatskih branitelja iz sredstava dobivenih iz EU-a za projekte znanstvenoga karaktera. Znanstvenoj zajednici, braniteljskoj populaciji i građanima RH podijeljeno je 1500 knjiga, a ovom prigodom zahvaljujem Glasu Koncila koji je popratio taj projekt kao i sve druge relevantne dnevne tiskovine u Republici Hrvatskoj.

